

MONEY & FINANCIAL INSTITUTIONS (Part-II)

S. Madushanka

B.Sc (Mgt) Accounting (Special) (U.G)

University of Sri Jayewardenepura

ශ්‍රී ලංකාවේ මූල්‍ය ආයතන

බැංකු අංශය

- ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුව
- බලපත්‍රලාභී වාණිජ බැංකු
- බලපත්‍රලාභී විශේෂිත බැංකු

තැන්පතු භාරගන්නා අනෙකුත් මූල්‍ය ආයතන

- බලපත්‍රලාභී මුදල් සමාගම්
- සමුපකාර ග්‍රාමීය බැංකු
- සකසුරුවම් හා ණය ගනුදෙනු සමුපකාර සමිති

විශේෂිත මූල්‍ය ආයතන

- විශේෂිත කල්බදු මූල්‍යකරණ සමාගම්
- ප්‍රාථමික අලෙවිකරුවන්
- කොටස් තැරැව්කරුවන්
- ඒකක භාර/ ඒකක භාර කළමනාකරණ සමාගම්
- වෙළෙඳපොළ අතරමැදියන්
- ව්‍යවසායක ප්‍රාග්ධන සමාගම්

ගිවිසුම්ගත ඉතිරි කිරීමේ ආයතන

- රක්ෂණ සමාගම්
- සේවක අර්ථසාධක අරමුදල
- සේවා නියුක්තිකයින්ගේ භාරකාර අරමුදල
- අනුමත විශ්‍රාම හා අර්ථසාධක අරමුදල්
- රාජ්‍ය සේවා අර්ථසාධක අරමුදල්

මූල්‍ය ආයතන ව්‍යාපාරවල ක්‍රියාකාරීත්වයට
දායක වන ආකාරය

ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුව
(Central Bank of Sri Lanka)

ශ්‍රී ලංකාවේ මූල්‍ය ප්‍රතිපත්තිය ක්‍රියාත්මක කිරීම සඳහා රජයේ නියෝජිතයකු ලෙස ක්‍රියාකරන කේන්ද්‍රීය ආයතනය ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුවයි.

බලපත්‍රලාභී වාණිජ බැංකු (Licensed Commercial Banks)

ජංගම ගිණුම් ඇතුළු අනෙකුත් තැන්පත් ගිණුම් පවත්වා ගෙන යාම හා මුදල් මැවීමට හැකියාව ඇති මූල්‍ය ආයතන විශේෂයයි. ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුවේ හා මුදල් මණ්ඩලයේ ලියාපදිංචි බලපත්‍රලාභී වාණිජ බැංකු රාශියක් ඇති අතර මේවායින් කිහිපයක් රාජ්‍ය අංශයට ද බහුතරයක් පෞද්ගලික අංශයට ද අයත් වේ.

නිදසුන් :

රාජ්‍ය අංශයේ වාණිජ බැංකු - ලංකා බැංකුව
මහජන බැංකුව

පෞද්ගලික අංශයේ වාණිජ බැංකු - සම්පත් බැංකුව,
කොමර්ෂල් බැංකුව, හැටන් නැෂනල් බැංකුව, සෙලාන්
බැංකුව

බලපත්‍රලාභී විශේෂිත බැංකු (Licensed Specialized Bank)

බැංකු පනත යටතේ විශේෂිත බැංකුවක් ලෙස ව්‍යාපාර කටයුතු කර ගෙන යාමට මහ බැංකුවෙන් බලපත්‍රයක් ලබා ගෙන ඇති ආයතන විශේෂයකි. මෙහි ඇති විශේෂත්වය නම් ජංගම ගිණුම් පවත්වා ගෙන යාමට අවසර නොමැති වීමයි. එහෙත් ඉතිරි කිරීමේ ගිණුම් හා කාලීන තැන්පත් ගිණුම් වශයෙන් මහජනතාවගෙන් මුදල් තැන්පත් භාර ගැනීමට අවසර ඇත.

නිදසුන් :

ජාතික ඉතිරි කිරීමේ බැංකුව

ශ්‍රී ලංකා ඉතිරි කිරීමේ බැංකුව

ප්‍රාදේශීය සංවර්ධන බැංකුව

රාජ්‍ය උකස් හා ආයෝජන බැංකුව

බලපත්‍රලාභී විශේෂිත බැංකු ව්‍යාපාරවල ක්‍රියාකාරීත්වයට දායක වන ආකාරය

- කාලීන හා ඉතිරි කිරීමේ තැන්පත් භාර ගැනීම
- විවිධ ක්ෂේත්‍රවල ව්‍යවසායකයින්ට ණය සැපයීම
- සමාගම්වල කොටස් ප්‍රාරක්ෂණ කටයුතු කිරීම
- කල්බදු පහසුකම් සැපයීම
- කළමනාකරණ උපදේශන සේවා සැපයීම
- බලපත්‍රලාභී මුදල් සමාගම් :Finance Companies)

බලපත්‍රලාභී මුදල් සමාගම්

කාලීන තැන්පතු භාර ගැනීම හා එම මුදල් මත ණය දීම සහ ආයෝජනයට පහසුකම් සලසන, මුදල් නීති පනත යටතේ ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුවෙන් බලපත්‍රයක් ලබා ගෙන ඇති පොදු සමාගම් විශේෂයකි.

නිදසුන් :

එල්.බී. ඊතැන්ස් පී.එල්.සී.

සිංහ පුත්‍ර ඊතැන්ස් පී.එල්.සී.

ද ඊතැන්ස් කම්පැනි පී.එල්.සී.

සිංගර් ඊතැන්ස් පී.එල්.සී.

බලපත්‍රලාභී මුදල් සමාගම්වල කාර්යයන්

- කුලීපිට ගැනුම් පහසුකම් සැපයීම
- දේපළ හා ඉඩම් වෙළෙඳාම් කිරීම
- කල්බදු මූල්‍යකරණය
- කෙටිකාලීන ණය සැපයීම
- රජයේ සුරැකුම්පත්වල ආයෝජනය
- කාලීන තැන්පතු භාර ගැනීම

සමුපකාර ග්‍රාමීය බැංකු (Co-operative Rural Banks)

සාමාජික හා සාමාජික නො වන්නන්ගෙන් කාලීන හා ස්ථාවර තැන්පත් ලබා ගැනීම සහ සිය සාමාජිකයින්ට ණය සැපයීම ප්‍රධාන කාර්යය කොටගත් ආයතනයකි. මෙය විවිධ සේවා සමුපකාර සමිතිවල බැංකු ව්‍යාපාරික අංශයයි.

නිදසුන් :

මහරගම විවිධ සේවා සමුපකාර සමිතියේ සමුපකාර ග්‍රාමීය බැංකුව

සමුපකාර ග්‍රාමීය බැංකුවල කාර්යයන්

- සාමාජික හා සාමාජික නො වන්නන්ගෙන් තැන්පත් ලබා ගැනීම
- උකස් කටයුතු කිරීම
- ඉතිරි කිරීමේ හා ස්ථාවර තැන්පත් ගිණුම් පවත්වා ගැනීම
- සාමාජිකයින්ට කෘෂිකර්මය, නිෂ්පාදනය, කර්මාන්ත හා අලෙවි කටයුතු සඳහා ණය පහසුකම් සැලසීම
- සමුපකාර ජීවන ක්‍රමය ගැමි ජනතාව අතර ප්‍රචලිත කිරීම

සකසුරුවම් හා ණය ගනුදෙනු සමුපකාර සමිතිය (සණස)

ඉතිරි කිරීම් දිරිමත් කිරීමත්, සාමාජිකයින්ට ණය සැපයීමත් අරමුණු කර ගෙන සාමාජිකයින්ගේ ඉතුරුම් ලෙස හා සාමාජික කොටස් ලෙස මුදල් ලබා ගෙන සාමාජිකයින්ට පමණක් ණය සපයන, සමුපකාර පනත යටතේ සමුපකාර කොමසාරිස් වෙත ලියාපදිංචි කළ යුතු ආයතන විශේෂයකි.

නිදසුන් :

නෙලුම්කුලම සණස සමිතිය
අත්තනගල්ල සණස සමිතිය

සණස සමිති ඉටු කරන කාර්යයන්

- සාමාජිකයින්ගේ නිෂ්පාදන අලෙවි කිරීම සඳහා අලෙවි මධ්‍යස්ථාන පවත්වා ගෙන යාම
- සමිතිය නියැලී ක්ෂේත්‍රයේ උපකරණ සහන මිලට අලෙවි කිරීම

නිදසුන් :

ධීවර සමුපකාර සමිති ධීවර ආම්පන්න අලෙවි කිරීම

- තැන්පත් භාර ගැනීම හා සාමාජිකයින්ට ණය සැපයීම

විශේෂිත කල්බදු මූල්‍යකරණ සමාගම් (Special Leasing Companies)

කල්බදුකරණය සඳහා ම මහ බැංකුවේ ලියාපදිංචි වූ සමාගම් විශේෂයකි. ව්‍යාපාරිකයින්ට අවශ්‍ය යන්ත්‍රෝපකරණ හා වෙනත් වත්කම් පාවිච්චි කිරීම පිණිස ව්‍යාපාරිකයින්ගේ ඉල්ලීම පරිදි බද්දට ගැනීම සඳහා මූල්‍ය පහසුකම් සැපයීම ප්‍රධාන ව්‍යාපාරික කටයුත්ත කරගත් මූල්‍ය ආයතන විශේෂයකි. අදාළ වත්කම් බද්දට දීමෙන් ලැබෙන කුලී ආදායම මෙම ආයතනවල ප්‍රධාන ආදායම වේ.

නිදසුන් :

ඇසෙටිලයින් ලීසිං කම්පැනි ලිමිටඩ්

එල්ඕඑල්සී මයික්‍රෝ ක්‍රෙඩිට් ලිමිටඩ්

එස්.එම්.බී.ලීසිං පීඑල්සී

ඉසුරු ලීසිං කම්පැනි ලිමිටඩ්

කල්බදු සමාගම් මගින් ව්‍යාපාරිකයෙකුට අත්වන වාසි

- විශාල වටිනාකමකින් යුත් වත්කම්, මුළු මුදල ම නොගෙවා භාවිතයට ඉඩකඩ ලැබීම
- කල්බදු සඳහා ගෙවන කුලිය ආදායම් බද්දෙන් නිදහස් වීම
- යන්ත්‍ර යල්පැනීම නිසා සිදු වන පාඩු හා ප්‍රාග්ධන අලාභ මගහැරීම
- විශාල මුදලක් ආයෝජනය නොකර වැඩි ආදායමක් ඉපැයීමේ හැකියාව

ප්‍රාථමික අලෙවිකරුවන් (Primary Dealers)

රජයේ සුරැකුම්පත් ප්‍රථම වතාවට අලෙවි කොට මුදල් ලබා ගන්නා වෙළෙඳපොළ ප්‍රාථමික වෙළෙඳපොළයි. මෙම ප්‍රාථමික වෙළෙඳපොළට සහභාගී වීම සඳහා ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුව විසින් අවසර ලබා දී ඇති ආයතන ප්‍රාථමික අලෙවිකරුවන් ලෙස හැඳින්වේ.

ප්‍රාථමික අලෙවිකරුවන්ගේ මූලික කාර්යභාරය වන්නේ රාජ්‍ය ණය දෙපාර්තමේන්තුව විසින් පවත්වනු ලබන ප්‍රාථමික වෙන්දේසිවලට සහභාගී වීමත්, භාණ්ඩාගාර සුරැකුම්පත් සම්බන්ධයෙන් ද්විතීයික වෙළෙඳපොළේ ගනුදෙනු කිරීමත් ය.

නිදසුන් :

කැපිටල් එලායන්ස් සමාගම

සෙලින්කෝ ග්‍රීරාම් සුරැකුම්පත් සමාගම

ලංකා බැංකුව

සම්පත් සුරැකුම්පත් සමාගම

කොටස් තැරැවිකාර සමාගම් (Share Brokers)

සංස්ථාපිත සමාගම්වල කොටස් හෝ ණයකර විකිණීම හා මිලට ගැනීම සම්බන්ධ කටයුතු කිරීමට අතරමැදියන් ලෙස කටයුතු කරන ආයතන තැරැවිකාර සමාගම් ලෙස හැඳින්වේ. කොටස් තැරැවිකරුවන් ලෙස ව්‍යාපාරික කටයුතු කිරීම සඳහා සුරැකුම්පත් හා විනිමය කොමිෂන් සභාවෙන් බලපත්‍රයක් ලබා ගත යුතු ය.

නිදසුන් :

ආශා පීපල්ස් සුරැකුම්පත් සමාගම

ඒෂියා සුරැකුම්පත් (පෞද්ගලික) සමාගම

ජෝන් කීල්ස් කොටස් තැරැවිකාර (පෞද්ගලික) සමාගම

ජේ.බී. සෙකියුරිටීස් (පෞද්ගලික) සමාගම

කොටස් තැරැවිකාර සමාගම්වල කාර්යයන්

- ආයෝජකයින්ගේ ගැනුම් ඇණවුම් හා විකුණුම් ඇණවුම් භාර ගැනීම
- ආයෝජකයින් වෙනුවෙන් මධ්‍යම තැන්පතු ක්‍රමයේ ගිණුම් විවෘත කිරීම
- කොටස් හා ණයකරවල ආයෝජනය සම්බන්ධ උපදෙස් ආයෝජකයින්ට සැපයීම
- කොටස් වෙළෙඳපොළ විශ්ලේෂණය කිරීම හා වෙළෙඳපොළ සමීක්ෂණ වාර්තා සැකසීම මගින් ආයෝජකයින්ගේ ප්‍රතිලාභ උපරිම කිරීම සහතික කිරීම
- සමාගම් ලැයිස්තුගත කිරීමට අනුග්‍රහය දැක්වීම
- සීමාසහිත පොදු සමාගම්වලට ප්‍රාග්ධන සම්පාදනය සඳහා සහාය වීම

ඒකක භාර / ඒකකභාර කළමනාකරණ සමාගම් (Unit Trust / Unit Trust Management Companies)

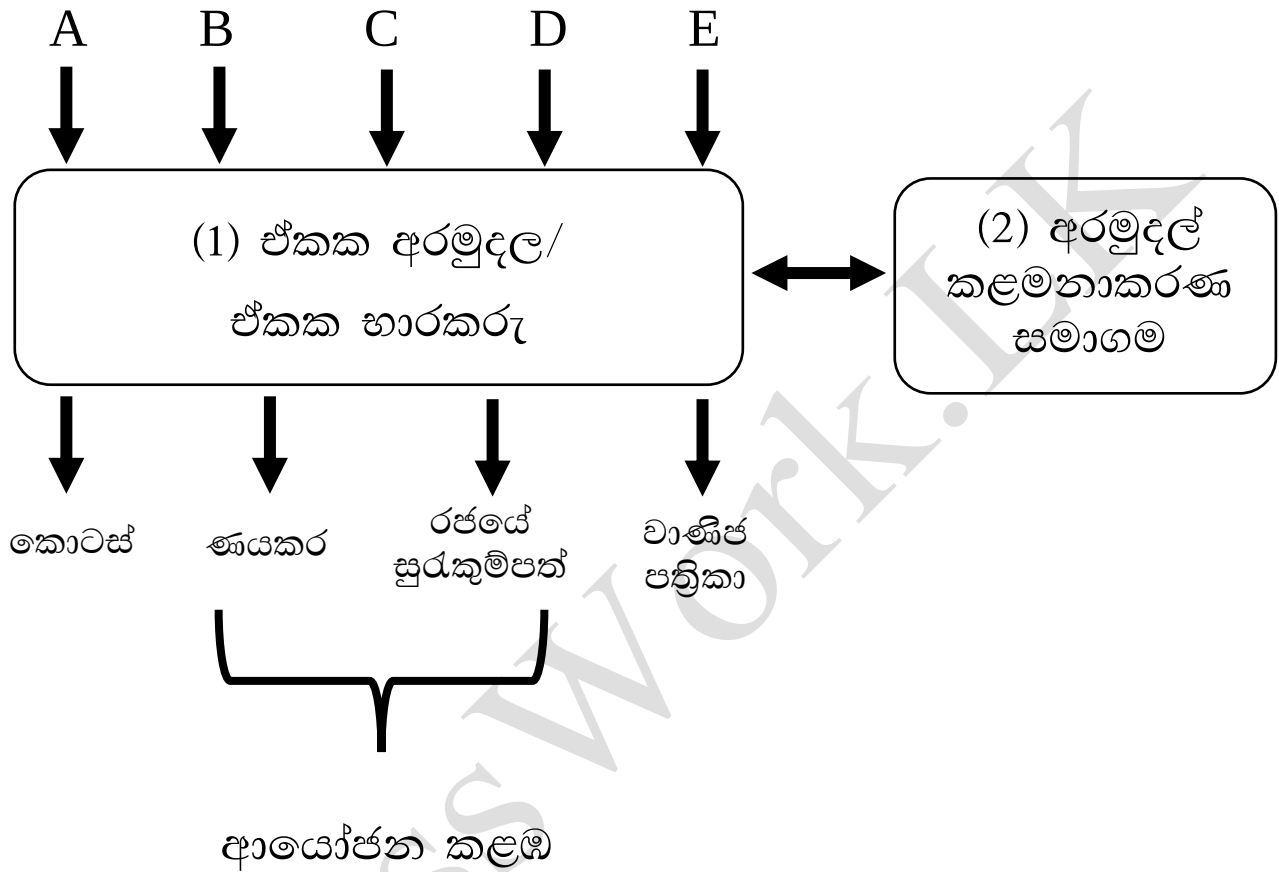
ඒකක භාරයක් යනු ආයෝජකයින්ට ඒකක (Units) විකිණීමෙන් රැස් කර ගන්නා මුදල්වලින් සමන්විත ආයෝජන අරමුදලකි. මෙහි රැස් කර ගත් මුදල් වෘත්තීය අරමුදල් කළමනාකරුවන් විසින් ආයෝජන කළඹක යොදවනු ලැබේ. ඒකක භාරයේ ඒකක මිල දී ගත් ආයෝජකයින් අතරේ බෙදා හරිනු ලැබේ.

ඒකක භාරයක් සමන්විත වන පාර්ශව තුන

1. ඒකක භාරකරු
2. අරමුදල් කළමනාකරණ සමාගම
3. ඒකක හිමියන් හෙවත් ආයෝජකයින්

ඒකක භාරයක් සමන්විත වන පාරිශව අතර සම්බන්ධතාව

(3) ඒකක හිමියන්

නිදසුන් :

ඒකක භාරකරු

අරමුදල් කළමනාකරණ සමාගම

නාමල් ඒකක භාරය

නෑෂනල් චක්කම් කළමනාකරණ සමාගම

සී බැන්ක් ඒකක භාරය

ද යුනිට්ට්ස් කළමනාකරණ (පෞද්.)සමාගම

සිලෝන් ඉතුරුම් අරමුදල

සිලෝන් චක්කම් මැනේජ්මන්ට් සමාගම

ඒකක භාරවල ආයෝජනයන් ලැබෙන

ප්‍රතිලාභ

- විවිධාංගීකරණය වූ ආයෝජනවල මුදල් යෙදවීම නිසා අවදානම අඩු වීම
- ආයෝජන කළමනාකරණය සඳහා වෘත්තීය කළමනාකරුවන්ගේ සේවය ලබා ගත හැකි වීම

වෙළෙඳපොළ අතරමැදියන් (Market Intermediaries)

ප්‍රාරක්ෂකයින්, ආයෝජන කළමනාකරුවන් සහ ආන්තික සැපයුම්කරුවන් මෙයට ඇතුළත් වන අතර මූල්‍ය උපකරණ වෙළෙඳාම් කිරීමේ අතරමැදියන් ලෙස මොවුන් කටයුතු කරයි.

මූල්‍ය උපකරණ විකුණා දීමේ සේවය සඳහා සේවා ගාස්තු, මිල දී ගන්නන්ගෙන් සහ විකුණන්නන්ගෙන් අයකර ගනී.

පාරක්ෂකයින් (Underwriters)

සමාගමක් මහජනයාට කරනු ලබන සුරැකුම් නිකුත්වක දී නියමිත කාලය තුළ සැලසුම් කළ අරමුදල් ප්‍රමාණය සපයා ගත නො හැකි වූ විට ආයෝජකයින් විසින් මිල දී නො ගෙන ඉතිරි වූ සුරැකුම් මිල දී ගැනීමට ගිවිස ගන්නා ආයතනයයි.

ClassWork.LK

ආයෝජන කළමනාකරුවන්

ආයෝජන කළමනාකරුවන් යනු මහජනයාට කරනු ලබන සුරැකුම් නිකුතුවක දී ඒ සඳහා විවිධ සේවා සපයන ආයතන ය.

ආයෝජන කළමනාකරුවන් සපයන සේවා

- නිකුතුව පිළිබඳ ආයෝජන ඉල්ලුම් පත්‍ර නිකුත් කිරීම
- ආයෝජන ඉල්ලුම් පත්‍ර භාර ගැනීම
- ආයෝජකයින්ට සුරැකුම් බෙදා දීම
- නිකුතුව පිළිබඳ මුදල් කළමනාකරණය
- ප්‍රචාරක කටයුතු

ආන්තික සැපයුම්කරුවන්

ආන්තික සැපයුම්කරුවන් යනු වෙළෙඳ ආයතන ගනුදෙනුකරුවන්ට ලබා දී ඇති වෙළෙඳ ණය අය කිරීම සහ ණය මිල දී ගැනීම (factoring) සිදු කරනු ලබන ආයතන ය.

සාධාරණ ආයතන ලෙස ද මේවා හඳුන්වයි.

ව්‍යවසාය ප්‍රාග්ධන සමාගම්

(Venture Capital Companies)

නව ව්‍යවසායකයින්ගේ ව්‍යාපාර සඳහා ප්‍රාග්ධන අවශ්‍යතා සපුරාලීමේ අරමුණින් කටයුතු කරන ආයතන විශේෂයකි. නව ව්‍යාපාර ආරම්භ කිරීම, පවතින ව්‍යාපාර ව්‍යාප්ත කිරීම, ව්‍යාපාර පවරා ගැනීම හා මිල දී ගැනීම වැනි කටයුතුවල දී අරමුදල් සපයයි. මීට අමතර ව කොටස් ප්‍රාරක්ෂණය හා ණය සම්මේලය කිරීම ආදියෙහි ද යෙදේ.

නිදසුන් :

සෙන්ට්‍රල් ෆින්ෆන්ස් චෙන්වර් ෆන්ඩ් ලිමිටඩ්

ලංකා චෙන්වර්ස් ලිමිටඩ්

එන්ඩීබී චෙන්වර් ඉන්වෙස්ට්මන්ට් (පෞද්.) සමාගම

රක්ෂණ සමාගම් (Insurance Companies)

රක්ෂණ සමාගම්වල විවිධ රක්ෂණ ඔප්පු නිකුත් කිරීම මගින් ගොඩනැගෙන අරමුදල් මූල්‍ය වෙළෙඳපොළ ණය දීම හා ආයෝජනය කිරීම මගින් මූල්‍ය අතරමැදිකරණයක නිරත වන ආයතන වේ.

නිදසුන් :

සීමා සහිත ශ්‍රී ලංකා රක්ෂණ සංස්ථාව

සීමාසහිත සෙලින්කෝ රක්ෂණ සමාගම

සීමාසහිත ජනශක්ති රක්ෂණ සමාගම

අර්ථසාධක හා විශ්‍රාම අරමුදල්

රාජ්‍ය කළමනාකාරිත්වයෙන් හා පෞද්ගලික කළමනාකාරිත්වයෙන් යුත් විශ්‍රාම අරමුදල් හා අර්ථසාධක අරමුදල් පවතී.

නිදසුන් :

රාජ්‍ය කළමනාකාරිත්වයෙන් යුත් අරමුදල්

සේවා නියුක්තිකයින්ගේ භාර අරමුදල

මෙය ප්‍රතිපත්ති සම්පාදන, ආර්ථික කටයුතු, ළමා හා තරුණ හා සංස්කෘතික කටයුතු අමාත්‍යාංශය යටතේ ඇති සේවා නියුක්තිකයින්ගේ භාර අරමුදල් මණ්ඩලය මගින් පරිපාලනය කෙරේ.

රාජ්‍ය සේවා අර්ථසාධක අරමුදල

මෙම අරමුදල විශ්‍රාම වැටුප් දෙපාර්තමේන්තුව මගින් කළමනාකරණය කරනු ලබයි.

සේවක අර්ථසාධක අරමුදල

ශ්‍රී ලංකාවේ පෞද්ගලික අංශය සඳහා පවතින විශාලත ම විශ්‍රාම අරමුදල වන මෙය කම්කරු කොමසාරිස්වරයා විසින් පරිපාලනය කරනු ලබයි. අරමුදල කළමනාකරණය කිරීමේ වගකීම ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුව සතු වේ.

පෞද්ගලික කළමනාකාරිත්වයෙන් යුත් අරමුදල්

අනුමත විශ්‍රාම හා අර්ථසාධක අරමුදල්

කම්කරු දෙපාර්තමේන්තුවේ අධීක්ෂණය යටතේ ක්‍රියාත්මක වේ.

2021

2022

2023

උසස් පෙළ

ගිණුම්කරණය

ආර්ථික විද්‍යාව

ව්‍යාපාර අධ්‍යයනය

2021

2022

සාමාන්‍ය පෙළ

ව්‍යාපාර හා ගිණුම්කරණ අධ්‍යයනය

තනි හෝ කණ්ඩායම් පන්ති

(English & Sinhala Medium)

0763655550

S. Madushanka

B.Sc (Mgt) Accounting (Special) (U.G)

University of Sri Jayewardenepura